Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
NICHOLASA EMILIOUJA,
predstavljeni 24. februarja 2022 [1]

Zadeva C-110/21 P

Universität Bremen
proti

Evropski izvajalski agenciji za raziskave (REA)

„Pritožba – Člen 19 Statuta Sodišča Evropske unije – Zastopanje neprivilegiranih tožečih strank v direktnih tožbah – Povezave med zastopnikom in zastopano stranko, ki očitno posegajo v zastopnikovo zmožnost zastopanja te stranke pred sodišči Evropske unije – Zastopanje po univerzitetnem profesorju – Univerzitetni profesor na univerzi pritožnici, ki je bil vpleten v zadevo, ki je predmet spora – Možnost odprave pomanjkljivosti glede zastopanja pred sodiščem – Pravica do dostopa do sodišča – Omejitve“

I. Uvod

1. Universität Bremen (Nemčija) (v nadaljevanju: univerza v Bremnu) je pred Splošnim sodiščem predlagala razglasitev ničnosti sklepa, s katerim je Evropska izvajalska agencija za raziskave (REA) zavrnila njeno vlogo za financiranje projekta. Splošno sodišče je njeno tožbo zavrglo kot nedopustno, ker je ugotovilo, da zastopnik te univerze, profesor na univerzi v Bremnu s posebnimi odgovornostmi v zvezi z izvajanjem zadevnega projekta, ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, ki jo morajo izpolnjevati zastopniki neprivilegiranih tožečih strank. [2]

2. Univerza v Bremnu s to pritožbo predlaga razveljavitev sklepa Splošnega sodišča, pri čemer trdi, da je navedeno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je za njenega zastopnika uporabilo zahtevo po neodvisnosti, in vsekakor s tem, da pritožnici ni dovolilo, da bi imenovala drugega zastopnika.

3. Vprašanje neodvisnosti zastopnikov v postopkih pred Sodiščem ali Splošnim sodiščem ni novo. Zahteva po neodvisnosti, kot je bila izoblikovana v sodni praksi sodišč Evropske unije, se uporablja za *odvetnike*, ki nastopajo pred njima. V tem okviru je Sodišče nedavno v bistvu pojasnilo, da se z zahtevo po neodvisnosti odvetnika zahteva odsotnost povezav z zastopano stranko, ki *očitno posegajo* v zmožnost odvetnika, da ravna v najboljšem interesu tožeče stranke. [3]

[1] Jezik izvirnika: angleščina.

[2] Sklep z dne 16. decembra 2020, Universität Bremen/REA (T-660/19, neobjavljen, EU:T:2020:633; v nadaljevanju: izpodbijani sklep).

[3] Sodba z dne 4. februarja 2020, Uniwersytet Wrocławski in Poljska/REA (C-515/17 P in C-561/17 P, EU:C:2020:73, točka 64; v nadaljevanju: sodba Uniwersytet Wrocławski).

4. Splošno sodišče je v izpodbijanem sklepu zahtevo po neodvisnosti uporabilo za *univerzitetnega profesorja*. V skladu z ozko razlago se obravnavana zadeva nanaša na vprašanje, ali lahko univerzitetni profesor zastopa svojo univerzo pred sodiščema Evropske unije, in sicer posebej takrat, kadar je vpleten kot koordinator in vodja znanstvenega projekta, ki ga je agencija REA zavrnila. S širšega vidika je Sodišče z obravnavano zadevo pozvano, naj ponovno pojasni omejitve, povezane z obveznim zastopanjem neprivilegiranih tožečih strank pred sodiščema Evropske unije.

II. Pravni okvir

5. Člen 19 Statuta Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju: Statut) določa:

„Države članice in institucije Unije pred Sodiščem zastopa zastopnik, ki je imenovan za vsako zadevo posebej; zastopniku lahko pomaga svetovalec ali odvetnik.

[…]

Druge stranke mora zastopati odvetnik.

Le odvetnik, ki je vpisan v imenik odvetnikov v eni od držav članic ali drugi državi, ki je podpisnica Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, lahko pred Sodiščem zastopa stranko ali ji pomaga.

[…]

Sodišče ima glede svetovalcev in odvetnikov, ki nastopajo pred njim, pooblastila, ki so običajna za sodišča, pod pogoji, določenimi v poslovniku.

Univerzitetni profesorji, ki so državljani držav članic, katerih zakonodaja jim priznava pravico zastopanja na sodišču, uživajo pred Sodiščem enake pravice, kot jih ta člen priznava odvetnikom.“

6. V skladu z drugim odstavkom člena 21 Statuta mora biti tožbi „priložen, kjer je to primerno, akt, katerega razveljavitev se zahteva, ali v okoliščinah iz člena 265 Pogodbe o delovanju Evropske unije dokazilo z datumom, ko je bila institucija v skladu z navedenim členom pozvana k ukrepanju. Če ta dokazila niso priložena tožbi, sodni tajnik zadevno stranko pozove, naj jih predloži v razumnem roku, pri čemer pa tožba ne more biti zavržena niti v primeru, če dokazila niso predložena po izteku roka, predpisanega za vložitev tožbe.“

7. V skladu s členom 53 Statuta „[p]ostopek pred Splošnim sodiščem ureja naslov III […]“. Ta naslov vključuje člen 19 Statuta.

8. Člen 51 Poslovnika Splošnega sodišča se nanaša na „[o]bvezno zastopanje“ in določa:

„1. Stranko mora zastopati agent ali odvetnik pod pogoji iz člena 19 Statuta.

2. Odvetnik, ki zastopa stranko ali ji pomaga, mora sodnemu tajništvu predložiti potrdilo, da je upravičen do zastopanja pred sodišči države članice ali druge države podpisnice Sporazuma o EGP.

3. Odvetniki morajo, kadar zastopajo pravno osebo zasebnega prava, sodnemu tajništvu predložiti pooblastilo stranke, ki jo zastopajo.

4. Če dokumenti iz odstavkov 2 in 3 niso predloženi, sodni tajnik zadevni stranki določi razumen rok za njihovo predložitev. Če zadevna stranka v tako določenem roku teh dokumentov ne predloži, Splošno sodišče odloči, ali je zaradi nespoštovanja te zahteve tožba ali vloga nedopustna iz formalnih razlogov."

9. Oddelek 2 poglavja 1 iz naslova III Poslovnika se nanaša na „[p]ravice in obveznosti zastopnikov strank". Ta oddelek vsebuje člene od 52 do 56.

10. Člen 55 Poslovnika Splošnega sodišča se nanaša na „[i]zključitev iz postopka". Ta člen določa:

„1. Če Splošno sodišče presodi, da vedenje agenta, svetovalca ali odvetnika pred Splošnim sodiščem, predsednikom, sodnikom ali sodnim tajnikom ni združljivo z dostojanstvom Splošnega sodišča ali z zahtevami učinkovitega izvajanja sodne oblasti ali da ta agent, svetovalec ali odvetnik pravice, ki jih ima na podlagi svoje funkcije, uporablja za druge namene kot za tiste, za katere so mu podeljene, Splošno sodišče o tem obvesti zadevno osebo. Splošno sodišče lahko o tem obvesti pristojne organe, ki jim zadevna oseba odgovarja. Prepis obvestila, naslovljenega na te organe, pošlje zadevni osebi.

2. Iz istih razlogov lahko Splošno sodišče po opredelitvi zadevne osebe agenta, svetovalca ali odvetnika kadar koli z obrazloženim sklepom izključi iz postopka. Sklep postane izvršljiv takoj.

3. Če je agent, svetovalec ali odvetnik izključen iz postopka, se postopek prekine za čas, ki ga določi predsednik, da se zadevni stranki omogoči, da si izbere drugega agenta, svetovalca ali odvetnika.

4. Odločitve, sprejete v skladu s tem členom, se lahko prekličejo."

11. V skladu s členom 56 Poslovnika Splošnega sodišča se oddelek 2 poglavja 1 iz naslova III tega poslovnika uporablja za „univerzitetne profesorje iz člena 19, sedmi odstavek, Statuta".

III. Izpodbijani sklep

12. Univerza v Bremnu je 25. septembra 2019 pri Splošnem sodišču vložila tožbo za razglasitev ničnosti sklepa agencije REA Ares(2019) 4590599 z dne 16. julija 2019, o zavrnitvi predloga, ki ga je ta univerza podala v odgovor na razpis za zbiranje predlogov H2020-SC6-Governance-2019 (v nadaljevanju: sporni sklep).

13. REA je vložila ugovor nedopustnosti, pri čemer je v bistvu trdila, da zastopnik tožeče stranke ni neodvisna tretja oseba, saj je zaposlen na univerzi v Bremnu kot profesor. REA je menila, da gre za očitno neločenost od zadeve, ki je predmet spora, saj je ta zastopnik pripravil in podal zadevno vlogo za financiranje, usklajeval in vodil naj bi zadevni projekt ter naj bi mu bile zaupane tudi bistvene naloge v tem okviru.

14. Univerza v Bremnu je trdila, da njen zastopnik nima nobenega osebnega ekonomskega interesa v zadevi ter da med njim in univerzo ni razmerja podrejenosti v nobeni obliki. Pritožnica je tudi pojasnila, da je njen zastopnik zadevno zastopanje pred sodiščem opravljal kot pomožno

dejavnost. Poleg tega po mnenju univerze v Bremnu ni ničesar, kar bi kazalo na to, da povezava med univerzo in njenim zastopnikom očitno posega v zmožnost zadnjenavedenega, da jo zastopa. Dejstvo, da je bil zastopnik koordinator zadevnega projekta, naj bi samo razkrivalo, da je imel isti znanstveni interes za projekt, kot mu sledi pritožnica. Univerza v Bremnu je trdila, da tudi če je njen zastopnik ne bi smel nastopati, je bila ugotovitev nedopustnosti njene tožbe kot neposredna posledica nezdružljiva s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

15. Splošno sodišče je na podlagi člena 126 Poslovnika ugodilo ugovoru nedopustnosti, ki ga je vložila REA, tožbo zavrglo kot očitno nedopustno, ker ni bila v skladu s členom 19, tretji in četrti odstavek, Statuta ter členom 52(1) Poslovnika. Odredilo je tudi, da univerza v Bremnu krije svoje stroške in stroške, ki so nastali agenciji REA.

16. Splošno sodišče je v izpodbijanem sklepu opozorilo na sodno prakso v zvezi s pogoji, pod katerimi lahko odvetniki zastopajo neprivilegirane stranke pred sodiščema Evropske unije. Ob sklicevanju na to sodno prakso je opozorilo na zahtevo po neodvisnosti, ki izhaja iz avtonomnega pojma „odvetnik“ v smislu člena 19, tretji odstavek, Statuta, pri čemer ta zahteva ni določena le pozitivno (s sklicevanjem na deontološke obveznosti), temveč tudi negativno (z neobstojem delovnega razmerja). Opozorilo je tudi na različne primere, v katerih je bilo zastopanje pravne osebe pred tema sodiščema razglašeno za nedopustno zaradi širokih upravnih in finančnih pooblastil, ki jih je zastopnik izvajal znotraj zastopane stranke.[4]

17. V obravnavani zadevi je Splošno sodišče ugotovilo, da je zastopnik univerze v Bremnu poleg tega, da je zaposlen pri pritožnici na podlagi javnopravnega zakonskega razmerja, pripravil in predložil zadevno vlogo za financiranje, bil koordinator in vodja s tem povezanega projekta, v tem okviru pa so mu bile tudi zaupane bistvene naloge. Splošno sodišče je na podlagi tega sklenilo, da je tesno osebno povezan z zadevo in da ima neposreden interes za izid spora, kar ogroža njegovo sposobnost, da stranki popolnoma neodvisno in v prednostnem interesu pravosodja zagotavlja pravno pomoč, ki jo ta potrebuje.[5] Splošno sodišče je dodalo, da obsežna pooblastila, ki jih je zastopnik izvajal na univerzi v Bremnu, ogrožajo njegov status neodvisne tretje osebe in pomenijo povezavo, ki je očitno posegla v zmožnost tega zastopnika, da zastopa tožečo stranko.[6]

18. Glede trditve, da bi morala biti univerzi v Bremnu dana možnost, da odpravi pomanjkljivost glede svojega zastopanja pred sodiščem, je Splošno sodišče navedlo, da taka pomanjkljivost ne spada med tiste, ki jih je mogoče odpraviti.[7]

IV. Postopek pred Sodiščem

19. Univerza v Bremnu s to pritožbo Sodišču predlaga, naj razveljavi izpodbijani sklep, zadevo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču, da to o njej vsebinsko odloči, in ugotovi, da je zastopanje pred sodiščem po zadevnem univerzitetnem profesorju veljavno, ter, podredno, naj ugotovi, da ima univerza v Bremnu pravico nadaljevati postopek po odvetniku, ki izpolnjuje pogoje iz člena 19, tretji in četrti odstavek, Statuta. Pritožnica Sodišču poleg tega predlaga, naj odločitev o stroških pridrži, in v bistvu trdi, da ne bi smela kriti stroškov oziroma vsaj ne stroškov agencije

[4] Izpodbijani sklep (točke od 18 do 24).

[5] Izpodbijani sklep (točka 25).

[6] Izpodbijani sklep (točka 26).

[7] Izpodbijani sklep (točka 40).

REA, ki so nastali do te faze postopka. Poleg tega trdi, da je treba pritožnici povrniti znesek, ki ga je plačala REA v zvezi s postopkom pred Splošnim sodiščem. Univerza v Bremnu Sodišče poziva še, naj pomaga skleniti poravnavo med strankama.

20. REA v odgovoru Sodišču predlaga, naj pritožbo zavrne in univerzi v Bremnu naloži plačilo stroškov pritožbenega postopka in postopka pred Splošnim sodiščem.

21. Univerza v Bremnu v pritožbi navaja dva pritožbena razloga, ki se nanašata, prvič, na kršitev člena 19 Statuta, in drugič, na kršitev člena 47 Listine in člena 6(1) Evropske konvencije o človekovih pravicah (v nadaljevanju: EKČP).

22. Univerza v Bremnu s prvim pritožbenim razlogom trdi, da je Splošno sodišče napačno razlagalo člen 19 Statuta. V tem pritožbenem razlogu so navedeni trije glavni očitki, ki jih je mogoče povzeti tako.

23. Prvič, pritožnica v bistvu trdi, da je, ker je javna univerza, pojavna oblika države članice, ki je privilegirana tožeča stranka v skladu s členom 19, prvi odstavek, Statuta. Pritožnica dodaja, da glede na to, da je javna univerza, zastopanje pred sodiščem po enem od njenih profesorjev, ki je seznanjen s predmetom spora, pomeni prednost.

24. Drugič, pritožnica v bistvu trdi, da za univerzitetne profesorje ne velja zahteva po neodvisnosti, ki izhaja iz avtonomnega pojma „odvetnik“ v smislu člena 19, tretji odstavek, Statuta. Univerzitetni profesorji naj bi namreč *de lege* izkazovali potrebna jamstva, ki se sicer zahtevajo od odvetnikov. Zastopanje pred sodiščem naj ne bi bila ena izmed njihovih obveznih nalog in od nje naj ne bi bili finančno odvisni. Takšno zastopanje naj bi tako predstavljalo pomožno dejavnost, zato naj bi bilo veliko manj verjetno, da bo prišlo do navzkrižja interesov. Pritožnica hkrati trdi, da je treba v skladu s členom 19, sedmi odstavek, Statuta njihovo sposobnost zastopanja pred sodiščem presojati le na podlagi nacionalnega prava, vključno z vprašanjem navzkrižja interesov. Pritožnica ob sklicevanju na člen 67 Verwaltungsgerichtsordnung (nemški zakon o upravnih sodiščih) trdi, da jo je bil njen zastopnik upravičen zastopati, ker ga ni oviralo nobeno pomembno navzkrižje interesov, ki bi vsekakor lahko vplivalo le na njegovo poklicno odgovornost, ne pa tudi na njegovo sposobnost, da jo zastopa, ali dopustnost tožbe.

25. Nazadnje in če bi Sodišče ugotovilo, da se za zadevnega univerzitetnega profesorja uporablja zahteva po neodvisnosti, pritožnica trdi, da bi mu Sodišče moralo dovoliti, da izjemoma zastopa univerzo v Bremnu. Zatrjuje, da se pritožnica lahko upravičeno sklicuje na svoja legitimna pričakovanja glede na jasno besedilo člena 19, sedmi odstavek, Statuta, ob upoštevanju katerega je uporaba dolžnosti neodvisnosti za univerzitetne profesorje zelo nepričakovana.

26. REA v odgovoru na pritožbo navaja, da dejstvo, da je univerza v Bremnu del dežele Bremen, ne pomeni, da jo je treba enačiti z Zvezno republiko Nemčijo, saj sodna praksa Sodišča nasprotuje temu, da bi se regije obravnavale kot privilegirane tožeče stranke.

27. REA poleg tega trdi, da univerzitetni profesorji nimajo privilegiranega položaja v primerjavi z odvetniki. Univerza v Bremnu naj v svojih trditvah ne bi upoštevala dejstva, da lahko na podlagi člena 19, prvi in drugi odstavek, Statuta samo privilegirane tožeče stranke zastopajo njihovi zaposleni ali uradniki.

28. REA v tem okviru trdi, da se sodna praksa, izoblikovana na podlagi člena 19, tretji odstavek, Statuta, uporablja za univerzitetne profesorje, ki so, kadar nastopajo pred sodiščema Evropske unije, v enakem položaju kot odvetniki. Skladnost z nacionalnim pravom naj torej ne bi bila zadosten pogoj za ugotovitev, da lahko neki univerzitetni profesor zastopa določeno stranko pred sodiščema Evropske unije, saj naj bi moral biti tudi univerzitetni profesor – enako kot odvetnik – neodvisen. Poleg tega naj dejstvo, da zadevni univerzitetni profesor ni finančno odvisen od zastopanja pred sodiščem, ne bi bilo pomembno, saj je Splošno sodišče ugotovilo, da je osebno vključen v projekt.

29. Dalje, trditve, ki naj bi dokazovale, da ima zadevni zastopnik na podlagi nemškega prava sposobnost zastopanja, so po mnenju agencije REA neupoštevni dejanski elementi, ki so prvič navedeni v fazi pritožbe.

30. Nazadnje, REA meni, da se univerza v Bremnu ne more sklicevati na legitimna pričakovanja, ker ni dokazala obstoja izjemnih okoliščin, v katerih se takšno varstvo uporablja.

31. Univerza v Bremnu z drugim pritožbenim razlogom, navedenim podredno, trdi, da je Splošno sodišče kršilo njeno pravico do izjave, določeno v členu 47 Listine in členu 6(1) EKČP, ker je ni obvestilo o tem, da bo tožba zaradi domnevne pomanjkljivosti v njenem zastopanju pred sodiščem razglašena za nedopustno, in ker ji ni omogočilo, da bi imenovala drugega zastopnika. Pritožnica navaja, da bi moralo Splošno sodišče zadevo preučiti ne le glede na svoj poslovnik, temveč tudi ob upoštevanju temeljne pravice do izjave. V tem okviru pritožnica napotuje na sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Bobka v združenih zadevah Uniwersytet Wrocławski in Poljska/REA. [8]

32. Univerza v Bremnu dodaja, da se z razglasitvijo tožbe za nedopustno zaradi neustreznega zastopanja pred sodiščem krši načelo sorazmernosti, saj bi bilo mogoče cilj učinkovitega izvajanja sodne oblasti doseči z blažjimi ukrepi. Univerza v Bremnu opozarja na škodljive posledice tega sklepa za pritožnico in njenega zastopnika. Navaja, da ji je bilo naloženo plačilo stroškov agencije REA v višini 12.000 EUR, njenemu zastopniku pa grozi možnost, da bo univerza vložila regresni zahtevek.

33. Pritožnica nazadnje trdi, da če se ne more sklicevati na svoja legitimna pričakovanja na podlagi člena 19, sedmi odstavek, Statuta, načelo pravne države zahteva, da je treba pritožnico opozoriti, da bo razlaga določbe v nasprotju z njenim besedilom, in ji omogočiti nadaljevanje postopka z odvetnikom, ki izpolnjuje zahtevo po neodvisnosti.

34. REA v odgovoru na pritožbo izpodbija zatrjevano kršitev člena 47 Listine in člena 6(1) EKČP. Navaja, da je Splošno sodišče ugotovilo, da pritožnice ni bilo treba opozoriti, ker pomanjkljivosti v zadevnem zastopanju ni bilo mogoče odpraviti. Po mnenju agencije REA zaradi tega torej ni mogoče ugotoviti kršitve pravice do učinkovitega pravnega sredstva.

35. REA trdi še, da univerza v Bremnu ni dokazala, da se z zadevno omejitvijo ne uresničuje legitimen cilj, da je ni sorazmerna ali da vpliva na samo bistvo pravice do učinkovitega pravnega sredstva.

[8] C-515/17 P in C-561/17 P, EU:C:2019:774 (v nadaljevanju: sklepni predlogi v zadevi Uniwersytet Wrocławski).

V. Presoja

36. V zvezi s predlogi univerze v Bremnu, kot so povzeti v točki 19 teh sklepnih predlogov, opozarjam, da lahko Sodišče na podlagi člena 61, prvi odstavek, Statuta svojo pristojnost izvršuje tako, da razveljavi zadevno odločitev Splošnega sodišča, če je pritožba utemeljena, in zadevo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču ali, če stanje postopka to dovoljuje, samo dokončno odloči o zadevi. Kot je REA pravilno navedla, Sodišče ne more izreči ugotovitvene sodbe, ki jo želi pritožnica v zvezi z njenim zastopanjem pred sodiščem. Glede predloga pritožnice v zvezi s spodbujanjem poravnave in brez poseganja v vprašanje, ali bi Sodišče lahko odločilo o njej,[9] ugotavljam, da agencija REA vsekakor zavrača možnost sklenitve take poravnave. Zato je treba presojo osredotočiti na predlog za razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa.

37. Naj spomnim, da univerza v Bremnu s prvim pritožbenim razlogom v bistvu trdi, da je Splošno sodišče napačno razlagalo člen 19 Statuta. Z drugim pritožbenim razlogom pritožnica zatrjuje kršitev pravice do dostopa do sodišča iz člena 47 Listine.

38. Iz razlogov, navedenih v teh sklepnih predlogih, menim, da je prvi pritožbeni razlog delno utemeljen. Splošno sodišče je namreč v izpodbijanem sklepu napačno uporabilo pravo, ker ni pravilno razlagalo zahteve po neodvisnosti, ki jo morajo izpolnjevati zastopniki, ki nastopajo pred sodiščema Evropske unije (razdelek A). Če se Sodišče s tem ne bi strinjalo in bi nadaljevalo s preučitvijo drugega pritožbenega razloga, menim, da je tudi ta razlog utemeljen. Razglasitev nedopustnosti tožbe kot samodejna posledica ugotovitve, da zastopnik ne izpolnjuje zahtev iz člena 19 Statuta, pomeni omejitev pravice do dostopa do sodišč Evropske unije, ki ne vzdrži preizkusa sorazmernosti (razdelek B).

A. Prvi pritožbeni razlog: domnevno napačna razlaga člena 19 Statuta

39. V okviru preučitve prvega pritožbenega razloga bom najprej obravnaval trditev pritožnice, da jo je v bistvu treba obravnavati kot privilegirano tožečo stranko v smislu člena 19, prvi odstavek, Statuta (podrazdelek 1). Nato bom obravnaval osrednje vprašanje tega pritožbenega razloga, ki se nanaša na uporabo zahteve po neodvisnosti za zastopnika pritožnice, in ugotovil, da se ta zahteva sicer res uporablja zanj, vendar jo je Splošno sodišče razlagalo napačno (podrazdelek 2). Zaradi izčrpnosti bom obravnaval tretji del prvega pritožbenega razloga, s katerim pritožnica Sodišču predlaga, naj ji, če se za zadevnega univerzitetnega profesorja uporablja zahteva po neodvisnosti (in če je ta ne bi izpolnjeval), dovoli, da jo izjemoma zastopa v obravnavani zadevi (podrazdelek 3).

1. Ali se lahko univerza v Bremnu obravnava kot privilegirana tožeča stranka?

40. Univerza v Bremnu trdi, da je javna univerza pojavna oblika države članice, ki je je privilegirana tožeča stranka. To trditev razumem tako, da se z njo v bistvu zatrjuje, da bi morala biti pritožnica sama obravnavana kot privilegirana tožeča stranka v smislu člena 19, prvi odstavek, Statuta, saj je pojavna oblika dežele Bremen.

[9] Glej po analogiji sodbo z dne 11. julija 2019, Komisija/Italija (Lastna sredstva – Izterjava carinskega dolga) (C-304/18, neobjavljena, EU:C:2019:601, točka 75).

41. Iz te določbe izhaja, da privilegirane tožeče stranke lahko zastopajo njihovi zastopniki. Če bi se torej tožeča stranka štela za privilegirano tožečo stranko, zanjo ne bi veljala obveznost, da jo zastopa „neodvisen“ odvetnik, iz člena 19, tretji odstavek, Statuta (ali univerzitetni profesor, kot je določeno v sedmem odstavku istega člena).

42. Vendar, kot ugotavlja REA, tudi če se ugotovi, da je univerza v Bremnu del dežele Bremen, to ne bi omogočalo, da se obravnava kot privilegirana tožeča stranka, saj se v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča podnacionalni subjekti ne štejejo za privilegirane tožeče stranke,[10] zato se zanje uporablja obveznost zastopanja.[11]

43. Zato menim, da prvi del prvega pritožbenega razloga očitno ni utemeljen.

2. Uporaba in obseg zahteve po neodvisnosti

44. V zvezi z bistvom prvega pritožbenega razloga bom opozoril na pojasnila, ki jih je Sodišče podalo v sodbi Uniwersytet Wrocławski glede položaja, v katerem je mogoče za zastopanje neprivilegiranih tožečih strank po *odvetniku* šteti, da ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti iz *tretjega* odstavka člena 19 Statuta (točka a). Ker je namen te zahteve ohraniti učinkovito izvajanje sodne oblasti in predvsem zagotoviti spoštovanje interesov zastopanih strank, bom iz tega sklenil, da bi se morala uporabljati, kot je razsodilo Splošno sodišče v izpodbijanem sklepu, tudi za zastopanje neprivilegiranih tožečih strank po *univerzitetnem profesorju* na podlagi *sedmega* odstavka iste določbe (točka b). Nato bom ugotovil, da je treba položaje, v katerih mora biti izbira zastopnika, ki jo ima tožeča stranka, omejena, kot je razsodilo Sodišče, omejiti na tiste primere, v katerih ima zastopanje pred sodiščem *očitno škodljive posledice* za interese zastopane stranke (točka c). Na podlagi tega bom ugotovil, da je Splošno sodišče v izpodbijanem sklepu napačno uporabilo ta preizkus (točka d).

a) Sodba Uniwersytet Wrocławski

45. Sodba Uniwersytet Wrocławski temelji na precej obsežni sodni praksi v zvezi z razlago tretjega in četrtega odstavka člena 19 Statuta, ki določata obveznost neprivilegiranih tožečih strank, da jih v postopku pred sodiščema Evropske unije zastopa „odvetnik“.[12]

46. Iz te sodne prakse izhaja, da mora tak „odvetnik“ izpolnjevati dva pogoja. Prvič, v skladu s četrtim odstavkom člena 19 Statuta mora biti „vpisan v imenik odvetnikov v eni od držav članic […]“. Izpolnjevanje tega pogoja se preverja ob upoštevanju nacionalnega prava. Drugič, pojem „odvetnik“ iz tretjega odstavka člena 19 Statuta je treba razumeti kot avtonomen pojem prava Unije, ki vključuje zahtevo po neodvisnosti odvetnika, kot je Splošno sodišče pravilno opozorilo v izpodbijanem sklepu.[13]

[10] Glej sodbo z dne 3. decembra 2020, Région de Bruxelles-Capitale/Komisija (C-352/19 P, EU:C:2020:978, točka 18 in navedena sodna praksa).

[11] Glej sklepa z dne 20. februarja 2008, Comunidad Autónoma de Valencia – Generalidad Valenciana/Komisija (C-363/06 P, neobjavljen, EU:C:2008:99), in z dne 14. novembra 2016, Dimos Athinaion/Komisija (T-360/16, neobjavljen, EU:T:2016:694).

[12] V postopkih predhodnega odločanja se ta obveznost na podlagi člena 97(3) Poslovnika Sodišča ne uporablja.

[13] Izpodbijani sklep (točki 18 in 19). Glej tudi sodbo Uniwersytet Wrocławski (točke od 55 od 57 in navedena sodna praksa).

47. Zahteva po neodvisnosti se je v sodni praksi sodišč Evropske unije najprej pojavila zato, da bi se opredelil obseg varstva zaupnosti komunikacije med odvetnikom in njegovo stranko ter da bi se po isti logiki določili dokumenti, ki jih je zasegla Komisija, za katere mora veljati to varstvo.[14] Nato je bila prenesena v sobesedilo člena 19 Statuta, da bi se presodila dopustnost zastopanja neprivilegiranih tožečih strank pred sodiščem in dopustnost njihove tožbe.[15]

48. Sodišče je v sodbi Uniwersytet Wrocławski pojasnilo obseg nadzora, ki ga morata sodišči Evropske unije opraviti pri presoji, ali določen zastopnik izpolnjuje zahtevo po neodvisnosti.

49. Sodišče je v tem okviru sicer opozorilo na svojo predhodno sodno prakso, v skladu s katero zahteva po neodvisnosti odvetnika v bistvu izključuje možnost, da neprivilegirane tožeče stranke zastopajo odvetniki, ki so z njimi na neki način povezani, vendar je dodalo, da neodvisnost odvetnika ne zahteva, da odvetnik „ni nikakor povezan“ s svojo stranko, pač pa le, da med njima „ni takšne povezave, ki očitno posega v njegovo zmožnost, da nalogo obrambe izpolni tako, da čim bolje uveljavlja interese svoje stranke“.[16]

50. Na podlagi tega je Sodišče v sodbi Uniwersytet Wrocławski ugotovilo, da v nasprotju s tem, kar je Splošno sodišče odločilo v navedeni zadevi,[17] tako poseganje ni očitno, če univerzo kot tožečo stranko zastopa odvetnik, ki na tej univerzi na podlagi pogodbe o storitvah poučevanja tudi predava. Sodišče je v zvezi s tem poudarilo, da navedeni zastopnik univerze v Vroclavu ni zastopal v okviru razmerja podrejenosti.[18]

b) Ali se dolžnost neodvisnosti uporablja tudi za univerzitetne profesorje?

51. Pri presoji trditev, navedenih v okviru prvega pritožbenega razloga, je treba preveriti, ali se zahteva po neodvisnosti, kot izhaja iz sodne prakse v zvezi s pojmom „*odvetnik*“ v smislu tretjega odstavka člena 19 Statuta, uporablja tudi za *univerzitetne profesorje*, katerih pravico zastopanja na sodišču ureja sedmi odstavek iste določbe.

52. Agencija REA trdi, da zahteva po neodvisnosti velja tudi za univerzitetne profesorje, ki nastopajo kot zastopniki, univerza v Bremnu pa temu nasprotuje in trdi, da je treba sposobnost nastopati kot zastopnik v postopkih pred sodiščema Evropske unije, kar zadeva univerzitetne profesorje, oceniti le ob upoštevanju nacionalnega prava. V bistvu pojasnjuje, da zaradi posebnega statusa, ki ga imajo univerzitetni profesorji v nemškem pravu, merilo neodvisnosti ni upoštevno.

53. Za presojo tega argumenta je treba pojasniti, kako je treba razumeti zahtevo po neodvisnosti odvetnikov na splošno in, še pomembneje, v posebnih okoliščinah zastopanja pred sodiščema Evropske unije.

54. Izraz „neodvisnost“ se pogosto navaja kot bistvena značilnost odvetniškega poklica.[19] Čeprav se njegova natančna vsebina v različnih pravnih redih lahko razume različno, zlasti glede na dojemanje vloge odvetnika v širšem okviru pravosodja, se zdi, da se obravnava kot temeljna

[14] Sodbi z dne 18. maja 1982, AM&S Europe/Komisija (155/79, EU:C:1982:157), in z dne 14. septembra 2010, Akzo Nobel Chemicals in Akcros Chemicals/Komisija (C-550/07 P, EU:C:2010:512).

[15] Različne usmeritve upoštevne sodne prakse so bile analizirane v sklepnih predlogih v zadevi Uniwersytet Wrocławski (točka 37 in naslednje).

[16] Sodba Uniwersytet Wrocławski (točka 64).

[17] Sklep z dne 13. junija 2017, Uniwersytet Wrocławski/REA (T-137/16, neobjavljen, EU:T:2017:407).

[18] Sodba Uniwersytet Wrocławski (točka 66).

[19] Sklepni predlogi v zadevi Uniwersytet Wrocławski (točka 35).

značilnost, na kateri temelji opravljanje tega samoregulativnega poklica, ki zahteva, da se pri zagotavljanju pravnega svetovanja upoštevajo nekateri poklicni standardi in da v njegovem okviru ne prihaja do kakršnega koli zunanjega pritiska ali pristranskosti zaradi osebnih interesov odvetnika ali tretjih oseb.[20] Ni sporno, da mora biti vsako pravno svetovanje zagotovljeno v najboljšem interesu zastopane stranke.[21] Vendar neodvisnost odvetnika vključuje tudi obveznost odvetnika, da zavrne upoštevanje nekaterih navodil, če bi bilo to v nasprotju z zakonskimi ali deontološkimi pravili.

55. To niso preudarki, ki bi bili upoštevni za univerzitetne profesorje, kadar delujejo kot taki, ker je njihov poklic iz precej očitnih razlogov povsem drugačen od poklica odvetnikov.

56. Iz tega razloga bi se v zvezi z univerzitetnimi profesorji lahko zdelo vabljivo zavrniti upoštevnost sodne prakse Sodišča, ki se nanaša na zahtevo po neodvisnosti, naloženo odvetnikom, v smislu tretjega odstavka člena 19 Statuta.

57. Vendar menim, da to ni pravi pristop za obravnavo te težave, saj v okoliščinah, ko univerzitetni profesor nastopi pred sodiščema Evropske unije, ni tam zato, da bi predaval, temveč da bi zastopal stranko na enak način, kot to počne odvetnik.

58. Ko so torej poklicani, da nastopajo kot zastopniki pred sodiščema Evropske unije, se položaj univerzitetnih profesorjev izenači s položajem odvetnikov, saj oboji nastopajo v isti vlogi, in sicer zastopajo neprivilegirane stranke. To se odraža, kot trdi agencija REA, v sedmem odstavku člena 19 Statuta, v skladu s katerim imajo univerzitetni profesorji enake pravice (in, kot je treba dodati, implicitno tudi enake dolžnosti), kot so v tem okviru priznane „odvetnikom“ v smislu tretjega odstavka člena 19 Statuta.

59. V celoti se zavedam, da je lahko možnost, da univerzitetni profesor dejansko prevzame vlogo zastopnika, izraz posebnega statusa, do katerega je lahko upravičen na podlagi nacionalnega prava. To morda ni zelo razširjen pojav, vendar lahko nacionalno pravo univerzitetnim profesorjem dejansko omogoči poenostavljen dostop do članstva v odvetniški zbornici[22] ali jim celo podeli neposredno možnost zastopanja strank, kot očitno velja v Nemčiji. Vendar taka posebnost nacionalnega prava glede možnosti nastopanja kot zastopnik ni pomembna za presojo zahteve po neodvisnosti, ki jo morajo zastopniki, vključno z univerzitetnimi profesorji, ki so na podlagi nacionalnega prava pooblaščeni za tako delovanje, izpolnjevati, ko nastopajo pred sodiščema Evropske unije. Kot je bilo že navedeno zgoraj, je to zato, ker je ta zahteva posebno povezana z njihovo vlogo pred sodiščema Evropske unije.

60. Kot bom podrobneje pojasnil v nadaljevanju, sodišči Evropske unije pri preverjanju, ali pravni zastopnik izpolnjuje zahtevo po neodvisnosti, izvajata dopolnilni in izredni nadzor, katerega cilj je zagotoviti učinkovito delovanje pravosodja in zlasti spoštovanje pravic, ki izhajajo iz člena 47

[20] Glej „Listino temeljnih načel evropskih odvetnikov in kodeks poklicne etike evropskih odvetnikov“, Svet odvetniških združenj Evrope, 2019, str. 12, točka 2.1.

[21] Prav tam, str. 13, točka 2.7. Vendar glej sodbo z dne 10. marca 2021, An Bord Pleanála (C-739/19, EU:C:2021:185, točka 29 v povezavi s točko 16), v kateri je poudarjena posebna vloga odvetnikov, ki nastopajo pred irskimi sodišči, da „opravi[jo] bistveni del pravnih poizvedb, potrebnih za nemoten potek postopka“, kar lahko vključuje tudi opredelitev „element[ov][, ki so] neugodni za zadevo, ki jo zastopa zadevni odvetnik“.

[22] Zdi se, da to velja za francosko zakonodajo, ki pa je bila z drugega zornega kota obravnavana v sodbi z dne 17. decembra 2020, Onofrei (C-218/19, EU:C:2020:1034). Glej mnenje generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris and Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris (C–218/19, EU:C:2020:716, točka 4).

Listine. Ker se ta nadzor osredotoča prav na pravice zastopanih strank v postopkih pred tema sodiščema, načeloma ne vidim nobenega razloga, zakaj se ta nadzor ne bi opravil v zvezi z univerzitetnimi profesorji, ki delujejo kot zastopniki.

61. Bistveno vprašanje, ki ostaja, pa je, kolikšen bi moral biti natančen obseg takega nadzora. Zdaj se bom posvetil temu vprašanju.

c) Preizkus očitnega poseganja v zmožnost zastopanja

62. Kot je navedeno v točki 48 teh sklepnih predlogov, je Sodišče v sodbi Uniwersytet Wrocławski pojasnilo, da je treba zahtevo po neodvisnosti razumeti kot neobstoj povezave, „ki očitno posega v [zmožnost zastopnika], da nalogo obrambe izpolni tako, da čim bolje uveljavlja interese svoje stranke“.[23]

63. Zaradi izbire konkretnega zastopnika lahko stranki nastane škoda različnih vrst. Iz sodbe Uniwersytet Wrocławski izhaja, da škoda, ki je upoštevna za presojo zahteve po neodvisnosti, izoblikovane na podlagi tretjega odstavka člena 19 Statuta, ni preprosto katera koli škoda, ki lahko stranki nastane zaradi (morda slabe) izbire odvetnika, temveč očitna škoda, ki jo povzročijo ali bi jo lahko povzročile nekatere povezave med zastopnikom in zastopano stranko.

64. Natančneje, Sodišče je potrdilo, da zahteve po neodvisnosti ne morejo izpolnjevati notranji odvetniki,[24] ker lahko na njihovo strokovno mnenje, kot izhaja iz zadevne sodne prakse, „vsaj deloma vpliva [njihovo] poklicno okolje“.[25] Ta primer tako obravnava enega od vidikov neodvisnosti pravnega zastopnika, navedenih v točki 54 teh sklepnih predlogov, ki se nanaša na morebitno dolžnost zavrnitve upoštevanja nekaterih navodil, če so ta v nasprotju z veljavnimi zakonskimi ali deontološkimi pravili. Obstoj vzporednih obveznosti zastopnika, kot so tiste, ki izhajajo iz delovnega razmerja, lahko namreč zastopniku prepreči, da bi učinkovito izpolnil takšno dolžnost, kar vpliva na kakovost njegovega pravnega svetovanja.

65. Vendar lahko do nespoštovanja zahteve po neodvisnosti pride tudi v drugih položajih. Do tega bi običajno prišlo takrat, kadar ob upoštevanju predmeta spora med zastopnikom in zastopano stranko obstaja takšna povezava, zaradi katere je obramba pravic zastopane stranke dejansko iluzorna, ker zastopnik sledi drugim interesom, kot so interesi stranke.

66. Menim, da je Sodišče na podlagi teh preudarkov v sodbi Trasta Komercbanka[26] zavrnilo preveč blag pristop Splošnega sodišča,[27] ko je to priznalo učinke nacionalnega prava, povezane s preklicem pooblastila, čeprav je ta preklic izvedel likvidacijski upravitelj banke kot tožeče stranke, ki je deloval v položaju, v katerem je obstajalo navzkrižje interesov. Sodišče je poudarilo, da je likvidacijskega upravitelja imenoval nacionalni organ, ki je sodeloval v postopku, v katerem je bilo banki odvzeto dovoljenje za delovanje in ki je torej privedel do njene likvidacije. Sodišče je po preučitvi povezave med zadevnim nacionalnim organom, ki je imenoval likvidacijskega upravitelja, in zadnjenavedenim ugotovilo, da obstaja tveganje, da bi se lahko likvidacijski

[23] Sodba Uniwersytet Wrocławski (točka 64).

[24] Sodba Uniwersytet Wrocławski (točka 63).

[25] Sodba z dne 6. septembra 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej/Komisija (C-422/11 P in C-423/11 P, EU:C:2012:553, točka 25; v nadaljevanju: sodba Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej).

[26] Sodba z dne 5. novembra 2019, ECB in drugi/Trasta Komercbanka in drugi (C-663/17 P, C-665/17 P in C-669/17 P, EU:C:2019:923).

[27] Sklep z dne 12. septembra 2017, Fursin in drugi/ECB (T-247/16, neobjavljen, EU:T:2017:623).

upravitelj izognil izpodbijanju akta, ki je povzročil likvidacijo zastopane stranke, pred sodiščema Evropske unije, saj bi morebitna razveljavitev tega akta lahko povzročila, da bi bil likvidacijski upravitelj razrešen svojih nalog.[28]

67. Podobno je Sodišče v sodbi Uniwersytet Wrocławski, ko je napotilo na pojem očitnega poseganja v zmožnost zastopanja pred sodiščem, imelo v mislih očitne primere, v katerih ni dvoma, da zastopnik ne more delovati v najboljšem interesu stranke, temveč *proti* temu interesu, ali ko lahko vsekakor v resnici zagovarja druge interese. Za tak primer gre, ko se lahko odvetnik na podlagi svojega razmerja s stranko obogati na škodo stranke, ko sicer ravna v njegovo škodo ali ko lahko podatke o stranki uporabi v korist tretjih oseb. Ob neobstoju takih jasnih možnosti pa je – in bi morala biti – privzeta predpostavka, da je izbira odvetnika predvsem stvar pogodbene svobode in zaupanja.

68. Za ponazoritev razlikovanja, ki ga je treba upoštevati v tem okviru, naj navedem, da zastopanje pred sodiščem po bližnjem sorodniku, ki je po naključju odvetnik, v zapuščinskem postopku, v katerem sta tako odvetnik kot zastopana stranka možna dediča, zaradi navzkrižja interesov najbrž ne bo možno. Nasprotno pa je tako zastopanje lahko neproblematično v medsosedskem sporu glede določitve meje med sosedovim in družinskim zemljiščem. Če vzamemo drug primer, je odvetnik, ki je tudi bližnji prijatelj, lahko razumna izbira za zapuščinski postopek, tako zastopanje v sporu glede zemljišča pa bi bilo pomenilo težavo, če je ta bližnji prijatelj tudi lastnik spornega zemljišča. Nazadnje, odvetnik z manjšinskim deležem v družbi, ki jo je treba zastopati, verjetno ne bo možna izbira v sporu v zvezi z izrinjenjem med to družbo in manjšinskimi delničarji, zastopanje tega odvetnika pred sodiščem v imenu te družbe v postopku glede odgovornosti za proizvod, ki ga je sprožila tretja oseba, pa verjetno ne bo problematično.

69. Čeprav se lahko presoja teh položajev razlikuje glede na zadevni nacionalni pravni red, v vseh primerih ni pomembna le ugotovitev določene povezave med zastopnikom in zastopano stranko, temveč tudi presoja, ali lahko na podlage te povezave sklepamo, da pravni zastopnik ne bo deloval ali ne bo nujno deloval v najboljšem interesu zastopane stranke.

d) Uporaba preizkusa v obravnavani zadevi

70. V obravnavani zadevi se je Splošno sodišče pri ugotovitvi, da zastopnik pritožnice ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, oprlo na dva elementa. Ta elementa se nanašata na različna vidika dolžnosti neodvisnosti, na katera sem opozoril v točkah 64 in 65 teh sklepnih predlogov. Prvič, Splošno sodišče je v točki 25 izpodbijanega sklepa navedlo, da je zastopnik zaposlen na univerzi v Bremnu na podlagi javnopravne zakonske povezave (podrazdelek 1). Drugič, Splošno sodišče je hkrati v bistvu ugotovilo, da je bil osebno vpleten v zadevo, ki je predmet sodnega postopka (podrazdelek 2).

1) Status zastopnika kot univerzitetnega profesorja na univerzi v Bremnu

71. Kot sem že navedel, je Splošno sodišče ugotovilo, da je bil zastopnik pritožnice „zaposlen“ pri njej „na podlagi javnopravnega zakonskega razmerja“.[29] Ker ta ugotovitev neposredno sledi sklicevanju na sodbo Sodišča Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej iz prejšnje točke izpodbijanega sklepa in ker ni dodatnih razlogov, je Splošno sodišče položaj zadevnega

[28] Sodba z dne 5. novembra 2019, ECB in drugi/Trasta Komercbanka in drugi (C-663/17 P, C-665/17 P in C-669/17 P, EU:C:2019:923, točke od 60 do 62).

[29] Izpodbijani sklep (točka 25).

univerzitetnega profesorja očitno uvrstilo v kategorijo zaposlenih (notranjih) odvetnikov, katerih neodvisnost je Sodišče izključilo zaradi nevarnosti, da na njihovo strokovno mnenje „vsaj deloma vpliva [njihovo] poklicno okolje“,[30] kot je bilo že opozorjeno.

72. Ne glede na morebitne razlike, ki obstajajo med statusom zaposlitve zastopnika pritožnice kot univerzitetnega profesorja in zaposlitve notranjega odvetnika, menim, da Splošno sodišče v izpodbijanem sklepu ni upoštevalo dejstva, da zastopanje pred sodiščem, kot je pred njim (in v tem postopku) trdila univerza v Bremnu, ni med nalogami, ki jih zastopnik pritožnice opravlja kot univerzitetni profesor. Univerza v Bremnu je poleg tega trdila, da zastopanje pred sodiščem torej ni bilo povezano z njegovo funkcijo univerzitetnega profesorja (ki je omejena na raziskovanje in poučevanje) in da je bilo opravljeno zunaj kakršnega koli razmerja podrejenosti.

73. Zato razumem, da zadevni univerzitetni profesor, ko je sprejel zastopanje pritožnice, ni ravnal na podlagi obveznosti, ki jo je imel do univerze v Bremnu kot eden od njenih profesorjev, temveč na podlagi svoje odločitve, da to zastopanje opravi zunaj svoje vloge univerzitetnega profesorja. V tem pogledu se njegov položaj torej bistveno razlikuje od položaja notranjih odvetnikov, ko zastopajo svoje delodajalce, ker je v takem primeru zastopanje pred sodiščem del njihovega opisa delovnih nalog in o njem lahko odloča delodajalec.

74. Zato je obravnavano zadevo po mojem mnenju mogoče primerjati s položajem, v kateri je bila izdana sodba Uniwersytet Wrocławski. V navedeni zadevi je bil prav tako udeležen zastopnik, ki je predaval na univerzi, ki jo je zastopal pred sodišči Evropske unije. Res je, da predavanj ni izvajal za polni delovni čas, temveč na podlagi pogodbe o izvajanju storitev poučevanja. Vendar je bil razlog, na katerega se je Sodišče oprlo, da bi izključilo neizpolnjevanje zahteve po neodvisnosti, dejstvo, da „obrambe interesov univerze v Vroclavu ni zagotavljal v okviru podrejenega razmerja s to univerzo“.[31]

75. V skladu s tem, kar je bilo navedeno v točki 64 teh sklepnih predlogov, je namreč v tem okviru bistveno vprašanje, ali lahko zastopanje pred sodiščem ovirajo obveznosti, ki zaradi posebnih povezav z zastopano stranko zavezujejo zastopnika, kot so obveznosti, ki temeljijo na pogodbi o zaposlitvi. Ker zahteva po neodvisnosti vključuje dolžnost zavrniti navodila, kadar so ta navodila v nasprotju z deontološkimi obveznostmi, je lahko učinkovito izvajanje te zahteve ovirano zaradi obveznosti opravljanja zastopanja pred sodiščem na določen način ali z določeno vsebino, kot je na primer zahteval delodajalec.

76. Iz trditev, ki jih je univerza v Bremnu navedla v postopku pred Splošnim sodiščem in znova v okviru te pritožbe, izhaja, da zadevni univerzitetni profesor ni deloval kot njen notranji odvetnik, torej kot član njene pravne službe, temveč kot oseba, ki ji status omogoča zastopanje strank pred sodišči in ki se je za opravljanje te vloge odločila neodvisno od svojega položaja univerzitetnega profesorja. Iz teh trditev tudi izhaja, da se zadevno zastopanje pred sodiščem niti ni izvajalo v okviru razmerja podrejenosti niti nanj niso vplivale nobene druge obveznosti zastopnika do pritožnice razen tistih, ki izhajajo iz samega zastopanja pred sodiščem.

30 Sodba Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (točka 25).

31 Sodba Uniwersytet Wrocławski (točka 66).

2) Osebna udeležba zastopnika v zadevi, ki je predmet sodnega postopka

77. Drugi razlog, iz katerega je Splošno sodišče v izpodbijanem sklepu ugotovilo, da zastopnik univerze v Bremnu ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, se je nanašal na njegov položaj koordinatorja in vodje zadevnega projekta, v okviru katerega „so mu bile zaupane bistvene naloge“.[32] Splošno sodišče je tudi dodalo, da je zadevni univerzitetni profesor pripravil in predložil zadevno vlogo za financiranje. Po mnenju Splošnega sodišča to pomeni, da je imel ta zastopnik neposreden interes za izid spora, kar je ogrozilo njegovo zmožnost, da popolnoma neodvisno in v prevladujočem interesu pravičnosti zagotovi pravno pomoč, ki jo potrebuje stranka.[33]

78. Splošno sodišče je s temi navedbami obravnavalo vidik zahteve neodvisnosti, opisan zgoraj v točki 65 teh sklepnih predlogov, ki se nanaša na položaj, v katerem zastopnik v resnici ne sledi interesom zastopane stranke, ampak dejansko sledi drugim interesom, na primer svojim.

79. Kot razumem, bi v primeru uspeha tožbe za razglasitev ničnosti spornega sklepa univerza v Bremnu lahko izvedla zadevni znanstveni projekt, njen zastopnik pa bi ravno tako lahko v tem okviru deloval med drugim kot vodja raziskovalne skupine. Drugače povedano, morebiten uspeh ničnostne tožbe bo vplival na možnost pritožnice, da pridobi financiranje, za katero je zaprosila, kar pa je v interesu njenega zastopnika v njegovem položaju univerzitetnega profesorja, saj vpliva na to, ali bo lahko izvajal in vodil zadevni raziskovalni projekt.

80. To dokazuje, kot je jasno navedla tudi pritožnica sama, da ima zastopnik interes, ki se ujema z interesom, ki mu sledi pritožnica. Glede na navedeno in v nasprotju s tem, kar je Splošno sodišče ugotovilo v izpodbijanem sklepu, ne razumem, kako lahko takšni skupni interesi, ki izhajajo iz udeležbe zastopnika pri zadevnem projektu, ob odsotnosti drugih elementov privedejo do sklepa, da ima zastopanje pred sodiščem očitno škodljive posledice za univerzo v Bremnu. Iz opisa udeležbe zastopnika pri zadevnem projektu namreč ne morem izluščiti ničesar, kar bi kazalo na to, da je z zastopanjem univerze v Bremnu v resnici sledil lastnim ali drugim interesom v škodo pritožnice.

81. Načeloma ne izključujem, da se za navidezno skupnimi interesi lahko v resnici skriva bistvena pomanjkljivost. Vendar čeprav Splošno sodišče v točki 26 izpodbijanega sklepa navaja, da ima povezava med zastopnikom in pritožnico očitno škodljiv učinek na zmožnost zastopnika, da brani najboljši interes pritožnice, preprosto ni navedlo ničesar, kar bi to potrjevalo.

3. Ali je prišlo do posega v legitimna pričakovanja pritožnice?

82. Univerza v Bremnu s tretjim delom prvega pritožbenega razloga trdi, da če bi Sodišče v bistvu ugotovilo, da se za njenega zastopnika uporablja zahteva po neodvisnosti (s posledico, kot razumem, da zadnjenavedeni ne bi mogel zastopati v obravnavani zadevi), bi moralo biti temu zastopniku dovoljeno, da jo zastopa izjemoma. Pritožnica pojasnjuje, da bi morala imeti možnost sklicevati se na legitimna pričakovanja, ki temeljijo na jasnem besedilu člena 19, sedmi odstavek, Statuta, iz katerega po njenem mnenju izhaja, da se zahteva po neodvisnosti, kot se je izoblikovala v sodni praksi Sodišča, ne uporablja za univerzitetne profesorje.

[32] Izpodbijani sklep (točka 25).

[33] Izpodbijani sklep (točki 25 in 26).

83. Menim, da tega očitka ni treba obširno obravnavati glede na moj zgornji predlog, iz katerega izhaja, da čeprav se zahteva po neodvisnosti uporablja za univerzitetne profesorje, ki delujejo pod pogoji, določeni v iz sedmega odstavka člena 19 Statuta, njena pravilna razlaga pomeni, da je treba v obravnavani zadevi zastopniku dovoliti, da zastopa pritožnico.

84. Vendar bom – če bi Sodišče razsodilo drugače – na kratko in podredno pojasnil razloge, iz katerih je treba tretji del prvega pritožbenega razloga po mojem mnenju šteti za neutemeljen.

85. Kot razumem, pritožnica s tem delom predlaga odstopanje od „posledične retroaktivnosti“ [34] odločbe, ki naj bi bila izdana v obravnavani zadevi, oziroma, drugače povedano, od pravila, v skladu s katerim se z razlago pravila prava Unije, ki jo poda Sodišče (v obravnavani zadevi sedmega odstavka člena 19 Statuta), „pojasnjujeta in natančneje določata pomen in področje uporabe tega prava, kot se morata ali bi se morala razumeti in uporabljati od začetka njegove veljavnosti“. [35] Univerza v Bremnu namreč v tretjem delu prvega pritožbenega razloga s sklicevanjem na sodbo Sodišča Defrenne [36] trdi, da če razlaga sedmega odstavka člena 19 Statuta njenemu zastopniku preprečuje, da bi jo zastopal, je taka razlaga nepričakovana in se zato ne bi smela uporabljati v obravnavani zadevi (temveč v prihodnjih zadevah).

86. V tem okviru naj spomnim, da so sodišča Evropske unije v okviru razlage prava Unije v postopkih predhodnega odločanja izjemoma sprejela časovno omejitev učinkov svojih odločb, [37] kadar je bilo to potrebno zaradi pravne varnosti in pod dvema pogojema: prvič, zadevna oseba je morala ravnati v dobri veri; drugič, odločba Sodišča bi brez časovnih omejitev povzročila „resne težave“. [38]

87. V tem okviru se strinjam z agencijo REA, da pritožnica ni dokazala, da bi zaradi razlage sedmega odstavka člena 19 Statuta, ki bi zadevnemu zastopniku dejansko preprečevala zastopanje pritožnice, lahko pretila nevarnost kakršnih koli posebnih težav. [39] Univerza v Bremnu navaja naslednje težave: to, da vsebina tožbe ni bila preučena, obveznost kritja stroškov postopka in morebitni regresni zahtevek, ki bi ga pritožnica lahko vložila zoper svojega zastopnika.

88. V teh okoliščinah menim, da je treba tretji del prvega pritožbenega razloga šteti za neutemeljen.

4. Predlog v zvezi s prvim pritožbenim razlogom

89. Glede na navedeno ugotavljam, da Splošno sodišče s tem, da je razsodilo, da položaj zadevnega zastopnika na univerzi v Bremnu in njegova osebna udeležba v zadevi, ki je predmet sodnega postopka, očitno posegata v zmožnost tega zastopnika, da čim bolje uveljavlja interese pritožnice, ni pravilno razlagalo zahteve po neodvisnosti, ki jo morajo izpolnjevati zastopniki, ko nastopajo pred sodiščema Evropske unije, in je zato napačno uporabilo pravo. V tem delu je torej prvi pritožbeni razlog utemeljen.

[34] Sklepni predlogi generalnega pravobranilca M. Bobka v zadevi Cussens in drugi (C-251/16, EU:C:2017:648, točka 35).

[35] Glej na primer sodbo z dne 22. novembra 2017, Cussens in drugi (C-251/16, EU:C:2017:881, točka 41 in navedena sodna praksa).

[36] Sodba z dne 8. aprila 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56).

[37] Glej na primer sodbe z dne 8. aprila 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56, točke od 72 do 75); z dne 17. maja 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209, točke od 44 do 45), in z dne 16. julija 1992, Legros in drugi (C-163/90, EU:C:1992:326, točke od 34 do 36).

[38] Glej na primer sodbo z dne 29. septembra 2015, Gmina Wrocław (C-276/14, EU:C:2015:635, točka 45).

[39] V teh okoliščinah menim, da ni treba analizirati vprašanja, ali se preizkus, ki ga Sodišče uporablja v postopkih predhodnega odločanja v odgovor na predloge za omejitev časovnih učinkov svojih sodb, uporablja v obravnavanem okviru.

B. Drugi pritožbeni razlog: postopkovne posledice neizpolnjevanja zahteve po neodvisnosti

90. Univerza v Bremnu z drugim pritožbenim razlogom, ki ga navaja podredno, v bistvu zatrjuje, da so postopkovne posledice, ki jih je Splošno sodišče izpeljalo iz ugotovitve, da njen zastopnik ne izpolnjuje zahtevanih standardov neodvisnosti, v nasprotju s členom 47 Listine.[40]

91. Menim, da Sodišču tega vprašanja ne bo treba obravnavati, saj je, kot je pojasnjeno zgoraj, prvi pritožbeni razlog delno utemeljen.

92. Vendar bom zaradi izčrpnosti predstavil razloge, iz katerih ima po mojem mnenju univerza v Bremnu prav, ko trdi, da to, da ni imela možnosti imenovati novega zastopnika, ki bi nadomestil tega, za katerega je Splošno sodišče v izpodbijanem sklepu menilo, da ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, krši pravico te univerze do dostopa do sodišča, ki jo ima na podlagi člena 47, prvi odstavek, Listine.

93. Zato bom najprej obravnaval to, kar je po mojem mnenju glavno vprašanje v tem okviru, in sicer samodejna nedopustnost tožbe (podrazdelek 1). Nato se bom posvetil podrednemu vprašanju pravne podlage za imenovanje novega odvetnika (podrazdelek 2).

1. Samodejna nedopustnost tožbe

94. Strinjam se z agencijo REA, da v postopkovnih pravilih ni ničesar o vprašanju imenovanja novega odvetnika, če prvotno imenovani odvetnik ne izpolnjuje dolžnosti neodvisnosti.

95. Vendar molk postopkovnih pravil ne pomeni, da bi bilo to, da se pritožnici omogoči, da nadomesti zastopnika, ki ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, samodejno v nasprotju s temi pravili. Vsekakor je treba v obravnavani zadevi presoditi trditve univerze v Bremnu, da je bila z razlago Poslovnika Splošnega sodišča, ki je bila sprejeta v izpodbijanem sklepu, kršena pravica pritožnice do dostopa do sodišča.

96. V zvezi s tem naj začnem z ugotovitvijo, da je obveznost zastopanja po neodvisnem zastopniku pogoj za dopustnost tožbe in s tem tudi omejitev pravice do dostopa do sodišča.

97. Vsekakor se strinjam s Splošnim sodiščem, da „pravica do dostopa do sodišča načeloma ni absolutna pravica“.[41] Vendar je kakršna koli omejitev te pravice dopustna le, če izpolnjuje pogoje iz člena 52(1) Listine.

98. V skladu s prvim stavkom te določbe mora biti kakršno koli omejevanje uresničevanja pravic in svoboščin, ki jih priznava Listina, predpisano z zakonom ter spoštovati bistveno vsebino teh pravic in svoboščin. Njen drugi stavek določa, da so ob upoštevanju načela sorazmernosti omejitve navedenih pravic in svoboščin dovoljene samo, če so potrebne in če dejansko ustrezajo ciljem splošnega interesa, ki jih priznava Unija, ali če so potrebne zaradi zaščite pravic in svoboščin drugih.

[40] Univerza v Bremnu navaja tudi kršitev člena 6(1) EKČP. Kot je Sodišče že večkrat razsodilo, zadnjenavedeni instrument, dokler Evropska unija ne pristopi k njemu, ni pravni instrument, ki bi bil formalno vključen v pravo Unije. Zato je treba sodni nadzor izpodbijanega sklepa opraviti glede na člen 47 Listine. Ne glede na navedeno je treba na podlagi člena 52(3) Listine, v skladu s katerim sta vsebina in obseg pravic, določenih v Listini, ki ustrezajo pravicam, zagotovljenim z EKČP, enaka oziroma širša kot vsebina in obseg pravic, določenih v EKČP, ustrezno upoštevati člen 6(1) EKČP (in tudi člen 13 EKČP) ter sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice v zvezi s temi določbami.

[41] Izpodbijani sklep (točka 35). Podobno je večkrat ugotovilo tudi ESČP. Glej na primer sodbo ESČP z dne 11. februarja 2014, Maširević proti Srbiji (CE:ECHR:2014:0211JUD003067108, točka 46 in navedena sodna praksa).

99. Ker se ti štirje pogoji uporabljajo kumulativno, menim, da zadostuje, da se analiza v obravnavani zadevi osredotoči na obstoj ciljev splošnega interesa, ki jih priznava Evropska unija in na skladnost z načelom sorazmernosti.

100. Iz sodbe Uniwersytet Wrocławski izhaja, da ima obveznost zastopanja neprivilegiranih tožečih strank dva cilja, in sicer učinkovito izvajanje sodne oblasti ter „predvsem“ čim boljše varstvo in obrambo interesov tožeče stranke.[42] Čeprav je Sodišče to navedlo v zvezi z zastopanjem pred sodiščem, ki ga zagotavlja odvetnik pod pogoji iz tretjega odstavka člena 19 Statuta, načeloma ne vidim nobenega razloga, da se isti cilji ne bi uporabljali tudi v okviru zastopanja pred sodiščem, ki ga zagotavlja univerzitetni profesor na podlagi sedmega odstavka te določbe. Razlog za to je, da obe vrsti zastopanja pred sodiščem zagotavljata in dejansko omogočata dostop neprivilegiranih strank do sodišč Evropske unije; poleg tega je bil status univerzitetnih profesorjev izenačen s statusom odvetnikov, kot sem že navedel zgoraj.[43]

101. Cilja učinkovitega izvajanja sodne oblasti in varstva interesov tožeče stranke lahko v nekaterih primerih zahtevata, da zastopnik ne deluje (ali preneha delovati) kot pravni zastopnik, če iz katerega koli razloga ne more ustrezno obravnavati zadeve ali ne more pristno braniti interesov zastopane stranke.

102. Priznavam torej, da je tožbo zaradi uresničevanja teh ciljev dejansko mogoče razglasiti za nedopustno, čeprav bi taka posledica onemogočila ponovno preučitev iste zadeve, saj zaradi rokov, v katerih je treba vložiti ničnostno tožbo, vložitev nove tožbe dejansko ne bi bila mogoča. Tako je lahko zlasti takrat, kadar zastopana stranka nasprotuje navodilu sodišč Evropske unije, naj imenuje drugega pravnega zastopnika, ali ga prezre, s čimer bi se znatno zavlekel ali dejansko preprečil potek postopka, v okoliščinah, ko si prvotni zastopnik očitno ne bi prizadeval za pristno obrambo interesov zastopane stranke. Ker je obveznost zastopanja pogoj za dopustnost tožb, ki jih vložijo neprivilegirane tožeče stranke, je razglasitev nedopustnosti v resnici logična posledica neizpolnjevanja te obveznosti.

103. Vendar čeprav je razglasitev nedopustnosti tožbe lahko ustrezen način reševanja položajev, ki ogrožajo učinkovito izvajanje sodne oblasti ali varstvo interesov tožeče stranke, menim, da izid v obliki *samodejne* razglasitve nedopustnosti tožbe presega to, kar je potrebno za dosego obeh navedenih ciljev.

104. To, da v tem okviru obstajajo manj obremenjujoča sredstva, potrjuje možnost iz člena 55(3) Poslovnika Splošnega sodišča, da se imenuje nov zastopnik, če Splošno sodišče odloči, da bo izključilo prvotno imenovanega zastopnika, ker meni, da njegovo ravnanje, kot določa člen 55(1) Poslovnika, „ni združljivo z dostojanstvom Splošnega sodišča ali z zahtevami učinkovitega izvajanja sodne oblasti“. V takem primeru člen 55(3) Poslovnika Splošnega sodišča določa prekinitev postopka, da se zadevni stranki omogoči imenovanje drugega zastopnika. Zadevno pravilo tako omogoča zaščito zahtevanih pogojev za zagotovitev pravnega varstva z izključitvijo zastopnika, ki s svojim vedenjem krši te pogoje, hkrati pa ohranja možnost obravnave zadeve, razen če tožeča stranka ne imenuje drugega zastopnika.

105. Na podlagi zgornje analize menim, da univerza v Bremnu pravilno trdi, da *samodejna* razglasitev nedopustnosti njene tožbe – kot posledica, ki izhaja iz neizpolnjevanja zahteve po neodvisnosti njenega zastopnika – pomeni nesorazmerno omejitev njene pravice do dostopa do

[42] Sodba Uniwersytet Wrocławski (točka 62).

[43] Glej točke od 58 do 60 teh sklepnih predlogov.

sodišča. Presega to, kar je potrebno, saj je cilja učinkovitega izvajanja sodne oblasti in varstva interesov pritožnice mogoče doseči z manj obremenjujočimi sredstvi, če se pritožnici omogoči, da imenuje drugega odvetnika.

2. (Neobstoječa) težava neobstoja izrecne postopkovne podlage za imenovanje novega zastopnika

106. Splošno sodišče se je v točki 40 izpodbijanega sklepa oprlo na člen 21, drugi odstavek, Statuta in člen 51(4) Poslovnika, da bi utemeljilo ugotovitev, da njegova postopkovna pravila pritožniku ne omogočajo imenovanja novega zastopnika, v nasprotju z možnostjo za odpravo nepredložitve nekaterih dokumentov, določeno v zgoraj navedenih določbah.

107. Pritožnica izpodbija to ugotovitev in se sklicuje na sklepne predloge v zadevi Uniwersytet Wrocławski, v katerih je generalni pravobranilec M. Bobek po analogiji napotil na člen 51(4) Poslovnika Splošnega sodišča in tudi na člen 47 Listine, da bi utemeljil svojo trditev, da bi tožeča stranka v tem primeru morala imeti možnost zamenjati odvetnika, za katerega je bilo ugotovljeno, da ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti. [44]

108. REA v odgovoru navaja, da člen 51 Poslovnika Splošnega sodišča obravnava le vprašanje manjkajočega potrdila o članstvu odvetnika v zadevni odvetniški zbornici. Po mnenju Splošnega sodišča je razlaga, ki jo predlaga generalni pravobranilec M. Bobek, v nasprotju z njegovim besedilom in bi zahtevala zakonodajno spremembo, ki presega pristojnosti Splošnega sodišča.

109. Opozarjam, da je treba neobstoj izrecnega pravila, ki bi določalo imenovanje novega odvetnika v položaju, v katerem prvotni odvetnik ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, umestiti v ustrezen normativni okvir. Dolžnost neodvisnosti izhaja iz sodne prakse. Zato ni presenetljivo, da avtorji Statuta in Poslovnika Splošnega sodišča niso vključili določbe, ki bi posebej urejala možnost ali nemožnost odprave neizpolnjevanja te zahteve. V teh okoliščinah trditev, s katero se zatrjuje molk Poslovnika Splošnega sodišča glede tega, da bi pojasnila, da preprosto ni druge možnosti, kot da se tožba razglasi za nedopustno, ni prepričljiva.

110. Ker zahteva po neodvisnosti „odvetnika“ izhaja iz sodne prakse, bi bilo posledice neizpolnjevanja te zahteve idealno obravnavati ob upoštevanju pogojev iz člena 254, peti odstavek, PDEU. V zvezi s tem se strinjam z agencijo REA.

111. Opozarjam, da je Sodišče v preteklosti potrdilo odločitev Splošnega sodišča, da neprivilegirani tožeči stranki ne omogoči imenovanja novega odvetnika, če je bilo ugotovljeno, da prvotno imenovani odvetnik ni izpolnjeval zahteve po neodvisnosti. [45] Vendar je bila analiza opravljena ob upoštevanju člena 44 Poslovnika Splošnega sodišča, kot je veljal v tistem času, ki načeloma ustreza členu 51 tega poslovnika v trenutno veljavni različici. Nasprotno pa je Sodišče v okviru te pritožbe pozvano, naj to vprašanje obravnava posebej glede na posledice člena 47 Listine.

112. Po preučitvi teh posledic sem v točkah od 94 do 105 teh sklepnih predlogov ugotovil, da samodejna razglasitev nedopustnosti tožbe zato, ker zastopnik ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, nesorazmerno omejuje pravico do dostopa do sodišča. Zato in ker je treba

[44] Sklepni predlogi v zadevi Uniwersytet Wrocławski (točke od 151 do 157).

[45] Sklep z dne 5. septembra 2013, ClientEarth/Svet (C-573/11 P, neobjavljen, EU:C:2013:564, točka 23).

postopkovna pravila razlagati v skladu s členom 47 Listine, menim, da je treba neprivilegiranim tožečim strankam, za katerih zastopnika se šteje, da ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, omogočiti, da imenujejo drugega zastopnika.

113. V zvezi s tem bi se lahko ustrezna „rešitev“ našla v členu 55(3) Poslovnika Splošnega sodišča. Ta določba, kot je bilo navedeno zgoraj, v povezavi s členom 55(1) tega poslovnika namreč ureja položaje, v katerih zastopnik med drugim ne spoštuje „zahtev učinkovitega izvajanja sodne oblasti“. Odločitev zastopnika, da prevzame zastopanje pred sodiščem v položaju, v katerem ima lahko tako zastopanje pred sodiščem očitno škodljive posledice za zastopano stranko, je mogoče šteti za primer takšne napake, ker se oba primera nanašata na to, da zastopnik ne izpolnjuje nekaterih poklicnih standardov.

114. Zato predlagam, da se Splošno sodišče za zagotovitev učinkovitega uresničevanja pravice do dostopa do sodišča za neprivilegirane tožeče stranke, dokler za to ni zagotovljena izrecna pravna podlaga, opre na člen 55(3) Poslovnika, da bi se neprivilegiranim tožečim strankam zagotovila možnost imenovanja novega zastopnika, če se ugotovi, da prvotno imenovani zastopnik ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti.

115. Nazadnje, kot je bilo že navedeno drugje,[46] sprememba zastopnika ne pomeni, da bi zadevna stranka lahko ponovno predložila nove predloge. Sprememba zastopnika pomeni, da novi zastopnik prevzame spis v stanju, v katerem ga je zapustil prejšnji zastopnik, pri čemer vsak od njiju prevzame odgovornost za svoje delovanje.

3. Predlog v zvezi z drugim pritožbenim razlogom

116. Glede na navedeno ugotavljam, da je Splošno sodišče s tem, da je razsodilo, da pritožnica na podlagi njegovega poslovnika ne more imenovati novega zastopnika, potem ko je ugotovilo, da prvotni zastopnik pritožnice ne izpolnjuje zahteve po neodvisnosti, kršilo pravico pritožnice do dostopa do sodišča, določeno v členu 47, prvi odstavek, Listine. Drugi pritožbeni razlog je torej utemeljen.

VI. Posledice odločitve o pritožbi

117. V skladu s členom 61, prvi odstavek, Statuta lahko Sodišče, če je pritožba utemeljena, v primeru razveljavitve odločitve Splošnega sodišča samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje, ali pa jo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču.

118. Splošno sodišče v obravnavani zadevi ni vsebinsko odločalo. Zato je treba zadevo vrniti v razsojanje Splošnemu sodišču.

VII. Stroški

119. Glede na to, da predlagam vrnitev zadeve Splošnemu sodišču, je treba odločitev o stroških strank v zvezi s pritožbenim postopkom pridržati v skladu s členom 137 Poslovnika, ki se za pritožbeni postopek uporablja na podlagi člena 184(1) navedenega poslovnika.

[46] Sklepni predlogi v zadevi Uniwersytet Wrocławski (točka 158).

VIII. Predlog

120. Ob upoštevanju zgornjih preudarkov Sodišču predlagam, naj:

– razveljavi sklep Splošnega sodišča Evropske unije z dne 16. decembra 2020, Universität Bremen/REA (T-660/19, neobjavljen, EU:T:2020:633),

– vrne zadevo T-660/19 v razsojanje Splošnemu sodišču,

– pridrži odločitev o stroških.